

Arkivnr: 2017/15606-4

Saksbehandlar: Tale Halsør og Lars Øyvind Birknes

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Utval for kultur, idrett og regional utvikling		15.11.2017
Fylkesutvalet		22.11.2017

Søknad om Onarheim kraftverk, Kvinnherad kommune - fråsegn

Samandrag

Onarheim kraftverk er planlagt ved Husnes i Kvinnherad kommune og vil nytte eit fall på 349 m i Hellandselva. Inntaket er planlagt rett nedstraums utløpet av Bremstølvatn. Vassvegen på om lag 1900 m er planlagt som kombinert borehull og nedgraven røyrgate. Elva er i dag nytta som vassforsyning for SørAI og kommunen.

Tiltaket er i liten grad i konflikt med retningslinene i Fylkesdelplanen, men det er stor lokal motstand. Utbygginga vil få konsekvensar for friluftslivsverdiane i Hellandsvassdraget. Den øvre delen av tiltaksområdet er eit ope landskap der redusert vassføring og inntaksdam vil vere skjemmaende element. Området er lokalt vurdert å ha svært stor verdi for friluftsliv og dette er den allmenne interessa som tydelegast råka i dette prosjektet.

Økonomi: Ikkje aktuelt

Klima:

- Tiltaket vil bidra til å auke produksjonen av fornybar energi, og slik indirekte kunne redusere utslepp frå fossil energibruk.
- Utbygging av vassdrag reduserer utvasking av jordsmonn og biologisk mangfald grunna auke i nedbørmengder. Utbygde vassdrag har også utvida sin kapasitet for å føre vatn, og vil kunne redusere omfanget og førekomsten av eventuelle flaumar.

Folkehelse:

- Tiltaket vil redusere opplevingsverdien i eit populært og lett tilgjengeleg friluftsområde. Dette kan påverke folkehelsa negativt, gjennom mindre bruk av naturen til mosjon og rekreasjon. (jf. Folkehelseplanen delmål 2.2., strategi 2E).
- Inntaket til vassverket ligg nedstraums planlagt utløp for kraftstasjon. I anleggsperioden vil vatnet i elva kunne ha med sprengstoffrestar, slam og anna som kan redusere kvaliteten på drikkevattnet.

Regional planstrategi: Ikkje aktuelt

Forslag til innstilling

1. Hordaland fylkeskommune rår til løyve til å byggje Onarheim kraftverk i Kvinnherad kommune.
2. Dersom tiltaket får løyve må tekniske inngrep i øvre del av tiltaksområdet tilpassast landskapet i særleg grad.
3. Utbygging vil redusere levetilhøva for fossefall og vintererle. Avbøtande tiltak, som oppsetting av reirkassar og å ta vare på elvekantvegetasjon, kan kompensere for noko av dette og bør vere med i ein eventuell konsesjon.

Rune Haugsdal
fylkesrådmann

Bård Sandal
fylkesdirektør regional utvikling

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Lenke til søknad: <http://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/201406675/2169422>

Fylkesrådmannen, 19.10.2017

1. Innleiing

Sunnhordaland Kraftlag AS ønskjer å byggje Onarheim kraftverk i Kvinnherad kommune, med tilhøyrande koplingsanlegg og kraftliner. Søknaden er på høyring frå NVE med frist 3.12.17. Hordaland fylkeskommune har vore i kontakt med sakshandsamar i Kvinnherad kommune, og fått ei kort skildring av lokale innspel.

2. Prosjektet

2.1. Områdeomtale

Hellandselva ligg i Husnes i Kvinnherad kommune. Elva har utspring i fjellet, og renn gjennom fleire vatn og under Rv48 før ho renn ut i Opsangervatnet, som munnar ut i Husnesfjorden. Dalen er lite markert i landskapet og det er mykje tett skog. Elva er markert i nokre mindre landskapsrom eit stykke oppe i dalen, der landskapet er brattare enn i nedre delar. Hydro og Kvinnherad kommune nyttar vassdraget til vassforsyning, og har rett til å regulere Svartavatn, i øvre delar av vassdraget. Det er allereie etablert eit mikrokraftverk i tiltaksområdet. Det er elles ein del infrastruktur i heile tiltaksområdet.

Figur 1 Plassering av tiltaksområde for Onarheim kraftverk

2.2. Prosjektskildring

Onarheim kraftverk vil nytte eit fall på 349 m i Hellandselva frå inntak på kote 459 til kraftstasjon på kote 110. Inntaket er planlagt rett nedstraums utløpet av Bremstølvatn. Vassvegen på om lag 1900 m er planlagt som kombinert borehull og nedgraven røyrgate. For tilkomst til kraftstasjonen er det planlagt opprusting av eksisterande veg frå fylkesveg 48. Røyrtrasé frå kraftstasjonsområde til tunnelpåhugg vert nytta som mellombels tilkomstveg i anleggsfasen. Inntaket skal byggast veglaust. Kraftverket vil ha ein installert effekt på 8,9 MW og vil etter planane gje ein produksjon på 28,9 GWh årleg. Utbygginga vil føre til redusert vassføring på ei 1850 m lang elvestrekning i Hellandselva. Det er planlagt slepp av minstevassføring frå inntaket på 200 l/s i sumarsesongen og 85 l/s om vinteren.

3. Verknad for natur og samfunn

For småkraftverk er det krav om at ein rapport om biologisk mangfald og hydrologi er lagt ved søknaden. Utover dette er det ikkje gjort faglege utgreingar som del av søknaden. I det følgjande er dei viktigaste

verknader for natur og samfunn presentert, som skildra i søknaden og den vedlagde rapporten om biologisk mangfald.

3.1. Kulturminne og kulturmiljø

Det er ikkje kjende automatisk freda kulturminne innanfor tiltaksområda. Det er kjent kulturminne frå nyare tid i nærområdet.

3.2. Landskap

Landskapet er prega av industri og busetnad i nedre delar og skogkledde lier opp mot snaufjell. Elva er lite markert i nedre delar, medan det blir brattare mot øvre delar av tiltaksområdet. Bremstølsvatnet, der inntaket vil vere, ligg i eit avgrensa flatt parti med knausar og bratte fjell til fleire sider. Fosseberget ved Tungene og eit ope, skrint parti rett nedanfor Bremstølsvatnet er to unntak, der elva er eit godt synleg landskapselement frå busetnaden på Husnes. Det er tekniske inngrep i elva, gjennom eksisterande mikrokraftverk og vassuttak. Landskapet er vurdert å vere typisk for regionen med normalt gode kvalitetar.

Terrenginngrep er vurdert å bli godt synleg frå busetnaden på Husnes og kring Opsangervatnet, i og like etter anleggsperioden. Revegetering vil gjere inngrepa mindre synlege på sikt, men særleg i høgareliggande strøk vil det ta tid før vegetasjonen er på plass. Negativ verknad på landskapet grunna redusert vassføring blir dempa av tett skog inntil elva.

Konsekvensen av tiltaket er vurdert å vere *middels negativ*.

3.3. Biologisk mangfald

Fossefall, linerle og kanskje vintererle er knytt til elva, og kan påverkast negativt av tiltaket. Verknaden er vurdert til middels negativ for fossefall og eventuelt vintererle. Det er ål i Opsangervatnet, og denne vandrar truleg til nedre delar av elveløpet. Verknaden av tiltaket på ål er vurdert til ubetydeleg.

Tilnærma heile tiltaksområdet er skogdekt, med vanlege vegetasjonstypar og artar. I elvestrengen er det ein artsrik, men vanleg flora av lav- og mose. Det er registrert ein verdifull naturtype: fossesprøytsone i Tungene med C-verdi. Redusert vassføring vil kunne føre til reduksjon i mengda lav- og moseartar, og auka attgroing i elvekantsonen. Vassføringsreduksjonen blir vurdert å vere middels negativ for lokaliteten. Fugle- og pattedyrfaunaen er vurdert å vere representativ for distriktet. Tiltaksområdet inngår i beiteområde for hjort. Tiltaket vil føre til midlertidig tap av leveområder for dyr og fuglar og uro grunna støy frå anleggsarbeidet.

Konsekvensen av tiltaket for biologisk mangfald er vurdert å vere *liten negativ*.

3.4. Fisk og ferskvassbiologi

Nedre del av elva er gyte- og oppvekstområde for sjøaure. Dette er nedanfor kraftstasjon og utløp av vatn. Det er ikkje venta at tiltaket vil påverke bestanden, då det er planlagt installert forbisleppingsventil. På råka strekning av elva, er det ikkje eigne fiskebestandar, men aure kan slippe seg ned frå innsjøar lenger oppe i vassdraget. Det er ål i Opsangervatnet og truleg i nedre delar av elva, men det er ikkje venta at tiltaket vil få konsekvensar for denne arten. «Elveløp» er vurdert å vere ein nær truga naturtype. Inngrep i elva fører dimed til at tiltaket får dimed middels negativ konsekvens for akvatisk miljø, men dette er ikkje knytt til konsekvensar for fisk, men til verdisettinga av naturtypen.

Tiltaket er vurdert å få *middels negativ konsekvens* for fisk og ferskvassbiologi.

3.5. Samfunn og andre brukarinteresser

Oppstraums kraftverket er Svartavatn regulert for å sikre vassforsyninga til vassverket. Inntaket til vassverket, som forsyner 7 000 personar i tillegg til prosessvatn til smelteverket, er nedstraums utløpet til planlagt kraftverk. Konsekvensen for vassforsyninga under sjølve anleggsfasen vil kunne bli negativ, med tanke på sprengstoffrester og slam i vatnet. Tiltakshavar foreslår å flytte inntaket til vassforsyninga midlertidig under anleggsfasen for å hindre slike hendingar. Det er planlagt forbisleppingsventil i utløpet for å sikre vassforsyninga i driftsfasen.

Madalen mikrokraftverk har inntak nedstraums planlagt inntak til Onarheim kraftverk. Utbygginga vil difor redusere produksjonen i mikrokraftverket frå dagens 0,82 GWh/år til 0,49 GWh/år. Eigarane av mikrokraftverket skal kompenseras for tapet.

Området er eit mykje nytta turområde. Det er eit godt løypenett i området, som vert nytta til tur, bærplukking, jakt og fiske. Røyrigata vil følgje ein traktorveg og eit tråkk på nordsida av elva, og dimed ikkje påverke merka stiar eller naturopplevinga etter anleggsfasen er avslutta. Fråføring av vatn vil redusere rekreasjonsopplevinga langs elva, men ikkje redusere fiske eller vassbasert friluftsliv.

Konsekvensen av tiltaket for andre brukarinteresser er vurdert til *middels* negativ.

Kraftverket vil produsere 29 GWh, tilsvarande forbruket til 1 450 bustadar. Fallretteigarar vil få inntekter frå tiltaket og kommunen aukar sine skatteinntekter marginalt. Det er venta noko sysselsetting og lokal omsetting.

Konsekvensen av tiltaket for samfunnet er vurdert å vere *liten* positiv.

4. Vurdering og tilråding

I det følgjande er dei planlagde tiltaka vurdert opp mot relevant regelverk og verknad på andre, ålmenne interesser. Hordaland fylkeskommune har vedteke ein fylkesdelplan for små vasskraftverk som ligg til grunn for vurderingane. I tillegg til delplanen har fylkeskommunen utarbeidd ei verdivurdering av landskap¹ og av friluftsområde² i Hordaland, som også er nytta i vurderingane.

4.1. Kulturminne og kulturmiljø

Tiltaket er vurdert av Hordaland fylkeskommune som regional sektorstyresmakt innan kulturminnevern.

Det er ikkje kjende automatisk freda kulturminne innanfor tiltaksområda. Det er kjent kulturminne frå nyare tid i nærområdet. Vårstølen Luren ligg nord for området der borehol går over til nedgraven trykkroyr, men tiltaket held god avstand. Det tidlegare alternativ 2 er ikkje lenger aktuelt, så då forsvinn konfliktpotensial med Sunsstølen. Når det gjeld stølsvegen, så ser det ut frå flyfoto at det frå overgangen borehol/røyrigate og nedover er eit mindre strekk som i dag ikkje er opparbeidd som skogsveg/traktorveg. Dersom ein må krysse stølsvegen så skal det gjerast i plan med denne.

Utbygginga rårar elles ingen kjende automatisk freda eller nyare tids kulturminne. Utbygginga vil ha liten negativ konsekvens for kulturminne og kulturmiljø. Ut frå arkivmateriale og flyfoto, samt dei opplysingane som er tilgjengelege er potensiale for funn sers lite. Det vert difor ikkje stilt krav om arkeologisk registrering. Dersom det i samband med gravearbeid vert avdekkja automatisk freda kulturminne, må tiltaka justerast eller eventuelt leggjast fram for Riksantikvaren som rette dispensasjonsmynde.

4.2. Landskap

I «Verdivurdering av landskap i Hordaland fylke» er området klassifisert som eit vanleg førekommande landskap av typen «Ytre fjordbygder på Vestlandet». I fylkesdelplan for små vasskraftverk i Hordaland ligg tiltaksområdet i eit fjordlandskap av middels verdi. Det er ikkje registrert store landskapsverdiar i dette området, som tiltaket vil vere i konflikt med. Røyrigate, etablering av inntaksdam, anleggsvegar og fråføring av vatn vil vere dei viktigaste endringane i landskapet. For å redusere konflikt med landskapsverdiar er det planlagt borehol i øvste del av tiltaksområdet, for å unngå inngrep frå etablering av røyrigate.

4.3. Biologisk mangfald

¹ Verdivurdering av landskap i Hordaland fylke. Aurland naturverkstad, 2011.

² Område for friluftsliv. Kartlegging og verdsetting av regionalt viktige område i Hordaland. 2008. I samarbeid med Fylkesmannen i Hordaland.

I tiltaksområdet er det i følgje biologisk rapport registrert to naturtypar av verdi, ein fossesprøytzone med lokale verdi og eit elveløp med middels verdi. Då det ikkje er gjort funn av truga artar i elva og lokalitetane har låg verdi fell ikkje vurderingar av lokalitetane inn under retningsliner i Fylkesdelplanen.

I følgje rapport om biologisk mangfald lev fossekall, linerle og truleg vintererle i elva. Utbygginga vil redusere levetilhøva for fuglane. Fylkesdelplanen har følgjande retningsline:

R5	<p>Biologisk mangfald</p> <p>For elver som fungerer som hekkeområde for vintererle eller fossekall må det setjast krav om naudsynt minstevassføring. For vintererle er det også viktig å halde skogen langs elva intakt. For fossekall kan oppsetting av egne reirkasser vere eit avbøtande tiltak der trygge reirplassar forsvinn.</p>
----	--

Fylkeskommunen har ansvar for forvaltning av ikkje-truga, haustbare artar. Vi har ingen kommentarar til temaet utover det som kjem fram i søknaden.

Hellandsvassdraget er eit av vassdraga undersøkt i «Habitatkartlegging og forslag til tiltak for sjøaure i utvalgte vassdrag ved Hardangerfjorden», utarbeidd av Rådgjevande biologer AS på oppdrag av Hordaland fylkeskommune. I følgje rapporten er elva anadrom, men utbygginga ligg eit godt stykke ovafor den aktuelle strekinga og vil truleg ikkje ha innverknad for anadrom fisk. Utbygginga påverkar i liten grad eller ingen grad desse. Totalt er det små konsekvensar for fisk.

4.4. Brukarinteresser

Området langs Onarheimselva er eit mykje nytta friluftsområde. I Fylkesdelplanen er det avmerka med middels verdi, medan ei nyare kartlegging av Kvinnherad kommune slår fast at området, kalla Bremstøl, er «svært viktig». Området er skildra som eit turområde mykje nytta av skulen og tilrettelagt med benkar. Verdisettinga er særleg knytt til at området er mykje brukt.

Fylkesdelplanen har følgjande retningsline:

R7	<p>Friluftsliv</p> <p>Ein bør vise varsemd ved utforming av ny vasskraftutbygging, slik at tiltaka ikkje reduserer opplevingskvalitetane i friluftsområde med stor verdi. Gjennom konkret utforming skal ein søkje å gjere tiltaket til ein positiv ressurs for friluftslivet.</p>
----	---

Området er ikkje verdsett med stor verdi i Fylkesdelplanen, men den nyare kartlegginga frå kommunen peiker på at det truleg er store friluftsverdiar her. Det er sterk lokal motstand, mellom anna frå turlaget, mot utbygginga grunna friluftinteressene særleg i øvste del av utbyggingsområdet. Det er starta ei gruppe for å arbeide mot utbygginga på facebook «Vern Bremstøl!».

Med tanke på verdiane området har for friluftslivet i Hordaland, slik det er skildra i friluftsområde-kartlegginga til Kvinnherad kommune og av dei lokale motstemmene, vil konsekvensen av større tekniske inngrep i øvre del av tiltaksområdet vere stor.

Konsekvensane av utbygginga for friluftslivet er som skildra under tema «landskap». Det er i øvre del inntaksdam og fråføring av vatn frå elva som vil påverke opplevingskvalitetane og kjem i konflikt med friluftinteressene i området.

5. Oppsummering og tilråding

For delområde Rosendal-Husnes står det følgjande i fylkesdelplanen:

Rosendal-Husnes delområde har stort potensial for småkraft. Området høyrer til Hardangerfjorden der landskapet har stor verdi og er nasjonalt viktig for reiselivet. Konesjonssøknader i dette området må ha god visualisering av

inngrep frå sentrale utsiktspunkt. Utbyggingsprosjekt må ta vare på landskapskarakteren med god vassføring i eksponerte fossar og vassdrag, og god landskapstilpassing av tekniske inngrep. (...)

Utbygginga vil få konsekvensar for friluftslivsverdiane i Hellandsvassdraget. Den øvre delen av tiltaksområdet er eit ope landskap der redusert vassføring og inntaksdam vil vere skjemmande element. Området er lokalt vurdert å ha svært stor verdi for friluftsliv og dette er den allmenne interessa som tydelegast råka i dette prosjektet. Tiltaket vil gje store, synlege inngrep i eit svært mykje nytta turområde og i tillegg vere til hinder for utøving av friluftsliv under anleggsperioden.

Tiltaket vil få konsekvensar for vasstilknytt fugl i vassdraget og vi rår til avbøtande tiltak for desse som kan kompensere for noko av den negative konsekvensen.

Verdisettinga for området i Fylkesdelplan for små vasskraftverk er middels for tema friluftsliv og fjordlandskap, tiltaket er difor i liten grad i konflikt med kartlagde regionale verdier og blir heller ikkje fanga opp av retningslinene i planen. Fylkesrådmannen rår på bakgrunn av verdisetting og retningsliner i vedteken regional plan til Onarheim kraftverk.